

VLAAMS GENEESHEREN VERBOND (vgv), beroepsvereniging van Vlaamse geneesheren gesticht op 28 mei 1922 te Antwerpen onder de naam Algemeen Vlaamsch Geneesheerenverbond (AVGV).

Tijdens de 19de eeuw kreeg het artsensyndicalisme vorm via plaatselijke en regionale clubs die zich in 1863 groepeerden in een federatie, de *Fédération médicale belge* (FMB). Het doel van deze federatie was op te treden als drukkingsgroep tegenover de overheid die, als tewerksteller en wetgever, voor de artsen hoe langer hoe belangrijker werd. In het begin van de 20ste eeuw begonnen Vlaamse artsen het overwicht van de francofonen te contesteren. Waalse artsen weken immers uit naar Vlaamse steden, bouwden daar hun carrières op en bevorderden er de verfransing van hun omgeving. De **flamingantische artsen** antwoordden met initiatieven als de **Vlaamsche Natuur- en Geneeskundige Congressen** en het vakblad *Geneeskundig Tijdschrift voor België* dat vanaf 1910 verscheen. Op die manier werd het Nederlands als vaktaal in de medische sector sterk bevorderd.

Tijdens de Eerste Wereldoorlog kozen ettelijke artsen voor het **activisme**. Om aan gevangenisstraf te ontkomen moesten verscheidenen van hen na de

oorlog uitwijken. De plaatselijke artsenverenigingen reageerden door hun activistische leden uit te stoten. In dat spoor kon de francofonie weer tijdelijk terrein winnen in kringen van de FMB. Pas na enkele jaren waren er voldoende flamingantische artsen bereid om een eigen Algemeen Vlaamsch Geneesherenverbond te stichten. Bij zijn oprichting op 28 mei 1922 telde het Verbond slechts een veertigtal leden verspreid over twee afdelingen, Gent en Antwerpen, niet toevallig steden met destijds een sterke activistische kern. Naast gewezen activisten als Leopold Goyens en Jan Laureys waren er ook artsen bij betrokken die van het IJzerfront kwamen, zoals Hilaire Gravez en Frans Daels. In de volgende jaren sloten meer en meer artsen aan. Het degelijke vakblad *Vlaamsch Geneeskundig Tijdschrift*, dat vanaf 1 januari 1920 verscheen, en dat zoveel mogelijk een activistisch odium vermeed, zorgde voor de nodige aantrekkingskracht. Vooral na de vernederlandsing van de Gentse universiteit in 1930 sloten steeds meer jonge, pas afgestudeerde Vlaamse artsen zich bij het AVGV aan. In 1940 telde het verbond tussen de 750 à 1000 leden wat nog altijd ongeveer vijfmaal minder was dan het ledenaantal van de FMB die ondertussen in haar werking aan het Nederlands een grotere plaats had toebedeeld. De aantrekkingskracht van het AVGV lag voor een deel aan het feit dat zijn Vlaams programma betekende dat de francofone concurrentie op Vlaamse bodem op termijn zou worden uitgeschakeld. Anderzijds zorgde de Verbondsleiding ervoor dat de positie van de artsen als beroepsgroep tegenover de overheid goed werd behartigd. Het Verbond zocht met dat doel, eind de jaren 1930, zelfs samenwerking met de FMB. De verdediging van de beroepsbelangen mocht door de communautaire twistappel niet gehinderd worden. Verbondsvoorzitter Willem Libbrecht speelde hierin een grote rol.

Het AVGV koesterde evenwel de wens om als enige vertegenwoordiger van alle artsen in Vlaanderen en van de Vlaamse confraters in Brussel te kunnen optreden en de FMB daarmee terug te dringen tot een uitsluitend Waals-Brusselse machtsbasis. In concreto betekende dat een federaal programma. De FMB-leiding hield daarentegen krachtig vast aan het behoud van het Belgisch unitarisme. Dat hield echter ook een aanvaarding – zo niet een verdediging – van de tweetaligheid in Vlaanderen en een de facto dominantie van de francofonie op Belgisch niveau in.

De wederzijdse agressie omwille van de communautaire standpunten, doorkruist door de aantrekkingskracht om syndicalistische redenen, kreeg zijn beslag tijdens de Tweede Wereldoorlog. Vele vooraanstaande leden van het Verbond, zoals Hendrik Picard, Daels, Gravez, Edgar Lehembre, hadden een belangrijke rol in het Vlaams-nationalistisch partijwezen van het interbellum vervuld. In

deze kringen zocht de bezetter naar medewerkers. De Duiters gaven de radicalen binnen het Verbond de kans om de inrichting van de Orde van Geneesheren – zij was in de loop van juli 1938 opgericht, maar bij het begin van de Duitse bezetting in mei 1940 nog steeds niet geïnstalleerd – in handen te nemen. Op 26 november 1941 werd de Orde, met een federale structuur, opgericht. Naast een overkoepelend bestuur, kende ze twee autonome organen: een Vlaamse Kamer van Geneesheren en een Waalse *Chambre des Médecins* waarin een meerderheid aan collaborerende artsen werd benoemd. De FMB werd, na een poging om een politiek van accommodatie te voeren, onder Duitse dwang opgedoekt. Het AVGV daarentegen kreeg het gros van de leidinggevende functies in de medische sector. Zo werd de algemene secretaris van het AVGV, Frans van Hoof, zowel leider van de Vlaamse Kamer der Geneesheren, als van de overkoepelende Orde van Geneesheren. Bij de naoorlogse bestraffing van de *collaboratie* werden zowel de ‘oorlogsgeneesherenorde’, als het AVGV door de Belgische overheid ontbonden.

De FMB werd heropgericht en probeerde alle artsen opnieuw onder haar vleugels te krijgen met het argument dat dit nodig was om sterk te staan tegenover de overheid. Zij slaagde daar niet in. Reeds op 2 september 1945 werd het AVGV onder de naam *Vereeniging der Vlaamsche Geneesheeren van België* door de geneesheren **Robert Roosens** en **Gerard Renson** heropgericht. Wel namen zij met deze naamgeving ostentatief afstand van het anti-Belgische cachet van het vroegere verbond. In 1959 werd ‘België’ geschrapt en kreeg het verbond zijn huidige benaming. Het Verbond trad stimulerend op op het vlak van de taalstrijd waarbij het zich toespitste op de gelijkberechtiging in organisaties en instituten als het **Rode Kruis** van België, het Belgisch leger, het Nationaal Werk voor Kinderwelzijn enzovoort. De acties rond de taalverhoudingen in de Brusselse ziekenhuizen (met onder anderen de arts **Joost Rampelbergh**) sleepten jarenlang aan. Anderzijds werd aandacht besteed aan de verengelsing van het universitair onderwijs en werd gepleit voor de federalisering van de sociale zekerheid en de gezondheidszorg. Het **Vlaams Aktiekomitee voor Volksgezondheid** werd opgericht in 1960, onder voorzitterschap van dokter **Robert de Beule**. Deze groep vormde gedurende vele jaren de flamingantische speerpunt van het Verbond. Aangaande de splitsing van de sociale zekerheid en de bevoegdheid over volksgezondheid speelde professor **Eric Ponette** een belangrijke rol. Hij werd in 1992 voorzitter van het Verbond. Mede onder impuls van De Beule, voorzitter van 1986 tot 1992, werd de aandacht ook uitgebreid naar meer algemeen culturele en ethische onderwerpen.

LITERATUUR: Jubileumnummer van *Periodiek*. Tweemaandelijks tijdschrift van het Vlaams Geneesheren Verbond, jg. 47, nr. 4

(juli-augustus 1992); – J. van Bever, *Van AVGV tot 'Oorlogsorte'* (1922-1944), RUG, onuitgegeven licenciaatsverhandeling, 1993; – E. Verhoeyen, *België Bezet 1940-1944. Een synthese*, 1993; – L. Vandeweyer, 'Een geneesherenkorps tussen scalpel en Vlaamse leeuw. De machtsstrijd van de communautair verdeelde artsenvereenigingen, 1914-1945', in *BEG*, nr. 2 (1997), p. 199-226.

JOHAN VAN BEVER EN LUC VANDEWEYER